

Jože Toporišič
Ljubljana

SAMOSTALNIŠKA BESEDA*

0 Tradicionalna slovenska slovnica¹ pozna 9 besednih vrst: 1. samostalnik (*človek*), 2. pridevnik (*mlad*), 3. zaimek (*jaz, kdo, tak*), 4. števnik (*pet, peti, peter, peteren*), 5. glagol (*delam, delaj, delaje/delajoč, delajoč -ega; delati, delat, delal -a -o, minul -ega, delan -a -o, seseden -ega, rekši, bivši -ega, delanje*), 6. prislov (*doma, tam, le*), 7. predlog (*pri, konec*), 8. veznik (*in*) in 9. medmet (*ah*). Zlasti glede na vedenje v govorni verigi jih je po našem sicer tudi 9, toda z drugačnim pojmovanjem in deloma tudi razporeditvijo: 1. samostalniška beseda² (tradicionalni samostalnik in zaimek (obenem s posamostaljenimi besedami) — *človek, dežurni, jaz, kdo, tak*), 2. pridevniška beseda³ (*mlad, tak, pet, peti, peter, peteren, delajoč -ega, minul -ega, seseden -ega, bivši -ega; poceni*), 3. glagol (*delam, delaj, delaje/delajoč; delati, delat, delal -a -o, rekši, delan -a -o*),⁴

* Osnovno tezo svojega pojmovanja besednih vrst podal kot ustni referat na zasedanju mednarodne slavistične komisije (zasedanje v Beogradu od 1. do 3. nov. 1972); predavanje v lingvističnem krožku na Filozofski fakulteti v Ljubljani jan. 1973.

¹ *Dr. Anton Bajec, dr. Rudolf Kolarič, Dr. Mirko Rupel: Slovenska slovnica, Druga popravljena izdaja, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1964* (dalje Ss 1964), str. 131..., 157..., 171..., 190..., 202..., 270..., 289..., 301..., 303...

² *Jože Toporišič, Slovenski knjižni jezik* (dalje Skj) 2, Založba Obzorja Maribor, 1966, str. 90; za posamezne besedne vrste prim. Skj 1—4 (1965, 1966, 1967, 1970) na ustreznih mestih. Pripomniti je, da je v Skj 2 izločitev členka kot posebne besedne vrste le nakazana.

³ *Jože Toporišič, Skj 1* (1965), str. 186—187. Že v tej knjigi se govori o konverznih pridevnikih tipa *žal, peš, napak, prima, bomba* (in pogovornega tipa *fajn*) (str. 189). O udeležnosti števnikov med pridevniškimi besedami prim. Skj 2, 90.

⁴ Inventar glagolskih oblik se v različnih delih (prim. Ss 1964, Skj 2 in 3) različno prikazuje. V glavnem pa prihaja do dvojnega uvrščanja deležnikov (v mojem pojmovanju kot sklonljivih besed), glagolnika in deloma deležij, in sicer enkrat med glagolske oblike, drugič med pridevnik, samostalnik, prislov. Po tej sedanjosti delitvi besednih vrst tako prekrivanje odpade: oblike na *-l* v okviru glagola so tvorni opisni deležnik, na *-n/-t* pa trpni opisni deležnik. Ta deležnika sta včasih enakoglasna z deležniki stanja (prim. *uspel, premaknjen, delan*).

4. prislov (*doma, tam*), 5. členek⁵ (*le*), 6. predlog (*pri, konec*), 7. veznik (*in, medtem ko*), 8. medmet (*ah*), 9. predikativ⁶ (prim. zanj *tiho* v zvezah *tiho biti* ali *mrav* v zvezah *biti mrav*).

01 To pojmovanje v primeri s tradicionalnim torej z ene strani spravljaja v isto širšo slovnico (oblikoslovno) kategorijo najprej samostalnice in samostalniške zaimke, nato pa v drugo pridevnike, pridevniške zaimke, števniške in skonljive deležnike (in sicer na *-č* — istodobni; na *-l* in na *-n/-t* — stanja; na *-ši* — preddobni; zadobni na *-č* je en sam, *bodoč*); z druge strani pa iz tradicionalne vrste prislova izloča t. i. členke (*le, samo* ipd.), tj. tisto podvrsto doslej za prislove smatranih besed, za katere ni ustreznih vprašalnic (kar pomeni, da ti »prislovi« nimajo vloge stavčnih členov), in postavlja čisto novo kategorijo predikativov. Novost je končno tudi ta, da se po zgledu na samostalniške in pridevniške besede loči tudi pri prislovih posebna podskupina, t. i. zaimenska (*doma — tam*).⁷ Zaimki so po tej teoriji torej samo posebna vrsta, podvrsta, posameznih besednih vrst, tj. samostalnika, pridevnika in prislova (morda tudi glagola, če mislimo na primere tipa *onegaviti*). S pomenskega stališča so zaimki podvrsta s splošnim pomenom,⁸ nekaj indikator vrste pomena, skladijsko pa so nekaj transformacij ustreznih besednih vrst.

02 Namen tega članka je, pokazati upravičenost takega pojmovanja besednih vrst ob samostalniški besedi; le-to skuša zajeti v vsakršni paradigmatičnosti.

03 Vse besede, ki jih imamo za samostalniške, ločijo naslednje slovnice kategorije: 1. spol (eden izmed treh, tj. moški, ženski ali sred-

⁵ Prim. Skj 2 (1966), str. 164—165: »Poleg takih prislovov /tj. za katere imamo vprašalnice/ pa imamo še take, po katerih se ni mogoče vprašati. Ti izražajo poseben odnos govorečega do vsebine stavka ali do posameznega njegovega dela.« — V Ss 1964 se členki kot oblikoslovna kategorija tretirajo kot ena izmed šestih vrst prislovov (te vrste pa so: samostalniška, pridevniška, zaimenska, števniška, glagolska, členska (str. 270—282)), v kategoriji pomena (282—289) pa kot dve izmed šestih vrst (te vrste so: krajevna, vzročna, načinovna, količinska, poudarna, miselna). — V slovarju slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ) I, Ljubljana 1970, je prevzeto pojmovanje Ss 1964: prim. npr. členek *dà, celó, àli*, ki so vsi zaznamovani s *prislv*.

⁶ *Ivanka Kozlevčar* (O pomenskih kategorijah samostalnika v povedkovi rabi, JiS 1968, 11—15; O pridevniku v povedni rabi, JiS 1969/70, 210 do 215) ima nekatere temu ustrezne primere (*sram me je; čudno je, da se je rešil*) za prislove. To bo komaj res (prim. *to, da se je rešil, je čudno*). Osebnega tipa *tiho sem/si/smo*... I. K. ni opazila.

⁷ Mišljeno je to, da je prislovni zaimek (navadno rečemo zaimski prislov) postavljen za nasprotje vsem preostalim. Pri prislovu torej že tradicionalna slovnica (v nasprotju s postopkom pri samostalniku in pridevniku) zaimke obravnava v eni sami veliki besednovrstni družini. Po naši teoriji je sedaj polno skladije v vseh treh nominalnih skupinah: *človek: on : kdo : nekdo : ... = mlad : tak : kateri : nekakšen : ... = lepo : tako : kako : nekako : ...*

⁸ To pomeni npr., da se z *jaz* izraža poljubni govoreči, z *kdo* se sprašuje po poljubni osebi itd.; *tak* se nanaša na poljubno kvaliteto, *kateri* sprašuje po poljubni vrstnosti itd.

nji); pri moškem (navadno le v edinni), le izjemoma tudi pri srednjem, ločimo še podspola živost in človeškost; 2. sklon (po šest); 3. število (bodisi po tri ali pa le po eno izmed treh, tj. ed., dv., mn.); 4. osebo (ena od treh); 5. določnost (ena od dveh možnosti). Samostalniške besede imajo poleg tega v precejšnji meri tudi 6. isto skladenjsko vezljivost, in sicer tako v okviru stavčne strukture kot v okviru t.i. samostalniške fraze, precejšnja vzporednost pa je tudi 7. v tvorbi prislovov iz samostalniških besed. — Seveda pa so med samostalniškimi besedami tudi razlike, zaradi katerih govorimo o njihovih podvrstah.

Oglejmo si problematiko samostalniških besed po njihovih posameznih slovnicih kategorijah.

1 Samostalniška beseda je zmeraj določena glede na spol, ki je njena imanentna lastnost; zaradi tega je ali moškega ali ženskega ali srednjega spola: *dan, dežurni, on, kdo, nihče, ta, kateri* — *mladost, dežurna, ta, katera, tri* — *listje, železo, dejanje, pripovedovano, to, tvoje, troje*. Primeri, da ima ista samostalniška beseda lahko več spolov, so v slovenščini zelo redki, npr. *pot -a (m), pot -i (ž), pota -ov (s, mn.)*. V primerih kot *jaz (m), jaz (ž) in jaz (s)* ali *Saša (m) in Saša (ž)* ali *Petim* (tj. moškim, ženskam, dekletom) (*je odzdravil*) imamo opraviti s po več istoglasnimi besedami.

1.0 Pri delu samostalniških besed ločimo, kot nakazano, podspol dveh vrst: podspol človeškost (osebnost) proti nečloveškost in podspol živost proti neživost. Prvi je omejen samo na zaimka *kdo* in *kaj* in na vse njune izpeljanke: za nedoločnost — *nekdo, nekaj*; poljubnost — *kdo, kaj*; oziralnost — *kdor, kar*; nikalnost — *nihče, nič*; kolikost — *malo/marsikdo, malo/marsikaj* ipd. Drugi podspol ločimo pri vseh vrstah samostalniških besed moškega spola, izjemoma tudi srednjega,⁹ kolikor zaznamujejo živo bitje. Ta kategorija se razodeva pri samostalnikih v edninskem tožilniku, enakem

⁹ Prim. *Boris Urbančič*, Maskulinizacija nevtar pri imenih za živa bitja v knjižni slovenščini, *JiS* 1959/60, 185—186. V tožilniških oblikah *teleta* vidi maskulinizacijo, kot se mu kaže tudi v imenvalniških oblikah za dvojino (*teleta*) in množino (*teleti*). To je deloma stranpot: v dopustnosti tudi knjižne rabe tipa *pokaži svojega teleta* itd. nasproti nedopustnosti *pokaži mi dva teleta, tri telete* se razodeva kategorija živosti. (Tip *poglej dekleta* (tož. ed.) imamo izolirano tudi tam, kjer ni znana maskulinizacija.) Kategorija živosti se je verjetno res prenesla na nevtra ob podpori primerov tipa *fantè (m) — fantè (s)*. — O kategoriji živosti prim. še: *J. Toporišič*, Končnica *-ega* v tožilniku srednjega in moškega spola ednine pri pridevniških besedah in še to in ono, *JiS* 1968, str. 2/3; *isti*: Pripombe h končnici *-ega* za tožilnik ednine moškega in srednjega spola, *JiS* 1971/72, 116—117; *isti*: Kategorija živosti v slovenskem knjižnem jeziku, *JiS* 1970/71, str. 3—4/4.

Gotovo je, da bi kategorija živosti morala biti obvezen slovnicih kvalifikator v SSKJ. Sedaj jo ponazarja kolikor toliko dosledno in enoumno, neidealno, le sintaktična eksemplifikacija (prim. *vreči asa* ipd., kjer se niti ne ve, za kateri sklon gre: rod.?, tož.? ed. ali im./tož. dv.

rodilniku za živo proti tožilniku,¹⁰ enakem imenovalniku, za neživo: *oče — očeta, jaz — mene, kdo — koga; dekleta — dekleta; mi — nas, proti dan — dan, mesec — mesec* ipd. Relativna posebnost so tu le osebni zaimki, ki izražajo kategorijo živosti tudi v množini in dvojini (in to celo tudi za ž. in s. spol), ne pa tudi drugi troštevlni; tj. posamostaljeni zaimki: prim. *mi, midva — nas, naju* proti *kateri, ti, taki — katere, te, take (ne katerih, teh, takih)*.¹¹

Podspol človeškost — nečloveškost (verjetno je pojem človeka treba razširiti sploh na tistega, ki govori ali ogovorjen sam lahko postane govoreči) se v dosedanjih slovenskih slovnica ne omenja izrecno, obravnava pa se implicitno pri vprašalnih in iz teh izpeljanih drugih samostolniških zaimkih tipa *kdo* in *kaj*.¹² Tudi podspol živost — neživost je obdelan bolj mimogrede pri samostalnikih moškega spola v nauku o sklonskih končniških morfemih.¹³ Pisec tega članka je o tem nekaj več zapisal v kratkem zapisku.¹⁴

1.0.0 Kategorijo živosti poznajo še naslednje kategorije samostalnikov, čeprav ne zaznamujejo biološko (in sicer človeško ali živalsko) živega. To so: 1. imena avtomobilov (*imam fička, forda, tavnusa, amija...*), 2. boleznin in organov (*dobiti raka, črva, volka; operirati slepiča*), 3. športnih in drugih društev (*premagati Partizana, Železničarja, Kladivarja* ipd.), 4. pridelkov/izdelkov (*piti vipavca, bizeljčana, jeruzalemčana; potegniti petelina, rabiti hlapca pri sezujanju, nastaviti skobca*), 5. kart (*igrati kralja, pagata, asa, križa, pika*), 6. planetov (*premičnica sreča Merkurja, Jupitra...*), 7. posameznega (*imeti bistrega duha*). V vseh teh primerih si beseda ohranja kategorijo živosti na podlagi prvotnega pomena človeka ali živali, nato pa se skuša širiti na celo določeno semantično vrsto, tako npr. na imena avtomobilov, planetov, kart.¹⁵

¹⁰ Komaj odsev kategorije moške živosti imamo v slovenskem knjižnem jeziku še v im. mn., in sicer v nenaglašeni končnici *-je* (prim. *zetje, golobje, fantje, študentje*, v starem času *Ljubljančanje* ipd.). Tip z naglašenim *-je* (*lasje, možje, ljudje*) nakazuje alternativne množinske končnice tudi v drugih sklonih in nima zveze z *-je*, saj ima pomensko podstavo skupnosti (prim. sh: *kosa, zubalo* ipd., slov. *ljud*).

¹¹ D. M. Perlmutter, J. Orešnik: Razlaganje sintaktičnih posebnosti, IJS Poročilo P — 282, Tehnično poročilo, Maj 1973, Izdaja Institut »Jožef Stefan«, Ljubljana, Jugoslavija, str. 1—35. Bistvo dela teze je, da je »ga (tožilnik ednine) vedno označen z oznako /+ živ/«.

¹² Prim. Ss 1964, 180: »S *kdo?* vprašujem po osebah na sploh, ne glede na spol in število, s *kaj?* pa samo po stvarih na sploh, ne glede na spol in število stvari.« — Skj 2 (1966), str. 140: »*Kdo* uporabljamo tedaj, kadar vprašujemo po moški osebi ali sploh po kom iz skupine ljudi, v kateri so moški in ženske.«

¹³ Ss 1964, 145; Skj 1 (1965), 166.

¹⁴ Prim. pod 9, zlasti kategorija živosti.

¹⁵ V javnosti večkrat naletimo na zavestno omejevanje rabe tož., enakega rodilniku. To izhaja pač iz Ss 1964, str. 143, kjer beremo: »/V/endar moramo reči: operiral je *slepič* (ne: *slepiča*), saj je *slepič* stvar.« Po tej logiki bi seveda morali *piti le vipavec* (ne *vipavca*), *iti na mariborčan* (vlak, ne *mariborčana*). Na našem RTV-ju pogosto pač iz istih razlogov slišimo da je *X premagal Par-*

2 Samostalniškimi besedami je imanentna tudi kategorija sklonov (pri pridevniških besedah je to drugotne važnosti); načeloma ima samostalniška beseda po 6 sklonov (v vsakem številu, če jih ima), najdejo pa se, npr. v frazeologemih, samostalniške besede, ki niti potencialno nimajo drugih oblik, kot so ravno izpričane (npr. *kriplje* (tož. mn.) v *na vse kriplje*; tega je verjetno kar precej pri prisloviziranih posamostaljenih pridevniških besedah).¹⁶ — Sklonski morfemi se načeloma pri vseh samostalniških besedah izražajo glasovno, le za posamezne sklone (najpogosteje v im./tož. ed. samostalnikov m. spola ali ž. spola II. sklanjatve, ali v rod. mn. in dv. samostalnikov I. sklanjatve in sklanjatve sr. spola — pri vsem so tudi izjeme) je značilna neglasovna, t. i. ničta končnica.¹⁷ Nezaimenske samostalniške besede se ločijo od zaimenskih le po tem, da se njih majhen del v vseh sklonih sklanja le s končnico *-ø* (navadno rečemo, da se sploh ne sklanjajo), kot npr. *naša Karmen*, *naše Karmen*, *naši Karmen* itd. Za slovenščino je značilno, da se tako lahko sklanjajo le samostalniki ženskega spola, ne pa (razen izjemoma pisno) tudi samostalniki moškega ali srednjega spola (posebnost so tu množinska t. i. večbesedna poimenovanja tipa *Pickwick Papers*) in raba števnih števnikov v zvezi tipa *tri deljeno s štiri*).

2.0 Glede na tipe sklonskih končnic (glede na sklanjatve) se samostalniške besede delijo na naslednjih 18 tipov; od česar je 8 primarnih (od tega dva samo zaimenska, tip *-oga* in *-esa*), preostalih 10 pa je sekundarnih (tj. srečamo jih prvotno pri pridevniških besedah ali med prislovi). Te tipe je najgospodarneje prikazati po roditeljskih končnicah in ločeno po spolih:

M. sp.:	1. -a/-ú/-á/-é;	-ov	<i>koraka/sluga, sinu, duhá, dné; otrobov</i>	
	2. -e	-ø/-as	<i>sluge, mene</i>	
	3. -oga		<i>koga</i>	
	4. -ega/-éga	-ih/-éh	<i>dežurnega, njéga, téga</i>	
	5. — — —	-ih/-éh		<i>petih, tréh,</i>
	6. — — —	-ø		<i>precej</i>
Ž. sp.:	7. -e/-è/-é	-ø/-á/-í	<i>lipe, goré, meglè, gospé</i>	<i>vil</i>
	8. -i/-í	-i/-í	<i>peruti, stvari</i>	<i>svisli</i>
	9. -e/-é	-ih/-éh	<i>dežurne, té</i>	
	10. -ø	-ø	<i>Karmen</i>	
	11. — — —	-ih/-éh		<i>pètih, tréh</i>
	12. — — —	-ø		<i>precej</i>

tizan (namesto *Partizana*), in nekateri hočejo *hoditi na Urh* (namesto pravilno *na Urha*). Neustrezno slovnicearstvo moti in kvari naravno jezikovno higieno.

¹⁶ Iz skladenjskih razlogov nima imenovalnika osebni povratni zaimek *sebe*. (Te gotovo edninske oblike se rabijo tudi ob množinski ali dvojniski odnosnici.) Omejena raba sklonov se kaže v nepreredki zadregi, ko ne vemo, kako se glasi kaka oblika (npr. im. dv. besede *dno*).

¹⁷ Pojem ničta končnica je pri nas (vsaj v slavističnem slovstvu) uveden pač s člankom *J. Toporišiča*, *Oblikoslovna terminologija in njeno jezikovno ozadje* (JiS 1957/58, 209—213). Sklanjanje v celoti s končnico *-ø*, tj. z *ø₁-ø₂-ø₃* itd. (vsega 18 takih *-ø*), uvaja pri nas *J. Toporišič*, *Skj 4* (1970), str. 127. — SSKJ tretira take primere kot nesklonljive. — Pojmovanje sklonljivosti je seveda potrebno zaradi ujemanja (prim. *-ø₁zed mami* → *našo mami*).

S. sp.:	13. -a/-á	; -ø	<i>mesta/mesá, teleta, vimena,</i>	<i>vrat</i>
	14. -ø	-ø	<i>telesa;</i>	
	15. -esa		<i>ena</i>	<i>tri, dve</i>
	16. -ega	; -ih/éh	<i>česa</i>	
	17. — — —	-ih/éh	<i>belega téga</i>	
	18. — — —	-ø		<i>petih, treh</i> <i>precej</i>

Bistvene razlike med zaimenskimi samostalniškimi besedami in preostalimi ni: V 2. sklanjatvi so tako samostalniki moškega spola, ki se lahko sklanjajo tudi po 1. tipu, kot zaimki tipa *jaz mene*. Za podtip imam sklanjatev os. zaimkov za 1. in 2. os. in *sebe*;¹⁸ od osnovne variante se ločijo po supletivni osnovi imenovalniške nasproti vsem drugim sklonskim oblikam. Vzporednost teh se lepo kaže tudi v mn. in dv. (prim. *slugam/nam, slugah/nas, slugami/nami, slugama/nama*).¹⁹ Gledano s sinhronega stališča, je sklanjatev zaimkov *jaz mene, ti tebe* in *sebe* torej le modifikacija tipa *sluga (slugo/mene, slugo/menoj, slug/nas)*. Ta modifikacija je še manjša v 4. skupini, kjer je v glavnem razlika le v mestu naglasa: *lépega/njêga* itd., ter v tož. mn.: *lepe/nje* in *njih*. — Izrazita posebnost med sklanjatvami moškega spola je le 3. tip, ki je izrazito samo zaimski.

Posebnosti, ki jih opažamo v sklanjatvi samostalniških zaimkov (primerjaj še 9 in 16), torej zadoščajo samo za posebno mesto v okviru danega tipa, ne pa za poseben tip (takih podtipov pa imamo dovolj npr. tudi v primarnih samostalniških sklanjatvah (tip 1, 7, 8 in 13). Zaimski samostalniki imajo torej le-te posebnosti: Osebni zaimki imajo supletivno osnovo imenovalnika nasproti neimenovalniku; naslonske oblike za rod., daj. in tož. vseh števil in oseb; v rod. dvojine dvojsinske končnice (prim. *jaz — mene, mi — nas, midva — naju; mêne — me, nàs — nas; nájú — najú*). Drugi zaimki: dolgi e-jevski vokalizem v tipu *tega/te/tega* in dvojnično končnico pri daj./mest. obliki zaimka *ona, ta* in *vsa (njej/nji)*; nekaj večja posebnost sta le tipa *-oga* in *-esa*.

Novost te delitve sklanjatev samostalniških besed nasproti tradicionalni je v glavnem v tem, da glede na sklanjatve konverznih izpridevniških lastnih (in občnih) imen (prim. *Koseski, Kvedrova, Globoko*),²⁰

¹⁸ Iz pedagoških razlogov je seveda sklanjatev osebnih zaimkov primerno osamosvajati, ne pa podajati diferencialno glede na a-sklanjatev. To velja za osebne zaimke vseh treh oseb.

¹⁹ Naglasno je sklanjatev teh zaimkov seveda bližja ženski a-sklanjatvi samostalnikov.

²⁰ Posamostaljeni pridevniki v Skj 1 (1965) so zavestno postavljeni kot poseben tip sklanjatve samostalniških besed (str. 155 d za *dežurna*, 167 za *dežurni*, 181 za *Krško*).

Zanimive kriterije za odločanje o tem, ali je samostalniško rabljen pridevnik že samostalnik ali ne, ima I. Kozlevčar (O pomenskih kategorijah samostalnika v povedkovi rabi, JiS 1968, str. 11): »Substantivizirani pridevnik npr. ne pomeni več lastnosti stvari same: *on je bolan — bolni zdravemu ne verjame*, vendar še ohrani pridevniško značilnost, da se stopnjuje s prislovi: *teško bolni*

nadalje še *ta, dve, pet*²¹ itd.) dela sklanjatev pridevnika identično s sklanjativjo dela sam. besed (prim. npr. *Koseski, Kvedrova, Globoko — slovenski, slovenska, slovensko*). S tem se na videz sicer zelo pomnoži število sklanjatev samostalniške besede, toda hkrati se za enako število zmanjšajo paradigme pridevniške besede, tj. konkretno na nič, saj se v tem primeru slovnica pridevnika odvaja iz samostalnika z malo različnimi prvinami (npr. razlika med določno in nedoločno obliko pri pridevniških besedah, ki jo sploh imajo, problem stopnjevanja,²² ki pa je deloma drugačna kategorija).

2.0.0 Paradigmatične besede vzorci posameznih sklanjatev samostalniških besed so tiste, ki pri sklanjanju sploh ne poznajo premen ali pa jih od vseh poznajo najmanj.²³ To velja tako za njihovo glasovje kot za njihovo prozodijo. Take vzorce imenujemo glavne, drugi so pomožni, diferencialni; poleg tega imamo še variantne tipe tipov in podtipov.²⁴ Poglejmo si to po vrsti v vseh skupinah:

Moški spol

1. rod. ed. -a/-á/-ú/-é, rod. mn. -ov/-ø

Osnovni vzorec je *korak*, podtip je večinoma nakazan z naglašeno končnico (*vozá, sinú, dné*), redko v rod. ed. ni nikakršnega indikatorja, in je ta podtip treba v slovarju zapisati z im. mn. (*gróba*). Povzeto prikazano:

so ležali v posebni sobi. Prehod med samostalniko ni izvršen in moremo govoriti le o samostalniški rabi. Nekateri pa zgubljajo možnost vezave s prislovi, pač pa se vežejo s pridevniki in prehajajo med prave samostalnike: *vesten dežurni, spreten plačilni*. — Kakšna je to substantivizacija, kjer ni substantivov; in argument s prilastki: *vsi bolni* itd.

O substantiviziranih pridevniških besedah prim. še *F. Jakopin*, K vprašanju substantivizacije pridevniških besed v slovanskih jezikih, SRL 1973, str. 265—277. Verjetno po A. E. Suprunu imenuje substantivizirane besede »na pol' samostalniko«. Na pol samostalniki so mu menda tiste substantivizirane pridevniške besede, ki ohranijo pridevniško sklanjatev, druge pa bi bile tudi po sklanjativju (formalno) kot samostalniki (npr. *ženska, Čuden* ipd.). Sploh ima F. J. lep seznam primerov, dosti iz SSKJ.

²¹ Skj 2 (1966), ki že pozna pojem konverzije (str. 94), ima naslednje primere posamostaljenja: svojilnih zaimkov (str. 134), *kateri -a -o* kot zamene za *kdo* (140, 141), *nobeden* (str. 150), *vsak* (152), *sto in sto in tisoč in tisoč* (str. 162).

²² J. Toporišič, Pridevniki, ki se stopnjujejo z obrazili, JiS 1969/70, 1/3—1/4.

²³ Prim. neustrezne paradigme v Ss 1964 *räk, nít*. Zlasti neprimeren je *räk*, ki pozna kategorijo živosti in premeno po kvantiteti in tonemiki; zadnje dvoje tudi *nít*, ki poleg tega kot enozložna osnova v večini primerov nakazuje manj pogosto varianto osnovnega tipa. Skj 1 (1965) ta dva primera zamenjuje z ustreznjšima *korak in perut*, toda v SSKJ se v Riglerjevi redakciji *räk in nít* zmagoslavno vračata kot osnovni paradigmi (prim. str. XXVI in XXVIII), in to kljub temu, da sta v mojem prvotnem načrtu za sheme, od vseh na seji sprejetem (prim. Naglasni in oblikoslovní típi v akademíjskem slovarju slovenskega knjižnega jezika, JiS 1966, 155—160), že bila uvedena ustreznjša primera. Glede na kakšne/katere vrste koristi se utemeljuje vrnitev k slabšemu? (Mimogrede: važnost paradigmatičnih besed je bila že konec 19. stol. zelo jasna S. Škrabcu.)

²⁴ Pisani so v oklepaju za tipom ali podtipom.

korák -a -ü itd. (očē- eta, Kosi -ija)²⁵
 vozá, mn. vozóvi (vozá - vozjé)
 gróba mn. grobóvi

2. rod. ed. -e, rod. mn. -ø/-as

Osnovni tip *sluga*,²⁶ njegov podtip sklanjatev osebnega zaimka za 1. in 2. os. vseh števil in povratnega osebnega zaimka (prvi imajo supletivno osnovo neimenovalniških oblik nasproti imenovalniškim in edninskih nasproti množinskim). Povzeto:

sluga -e -i itd.
 (jaz) mene

3. rod. ed. -oga, množine ni

Osnovni tip *kdó*, podtip ustrezne enote z oziralnim členkom -r, npr. *kdor*, *nihče*, *vsakdo*:

kdó kóga kómu
kdór kógar

4. rod. ed. -ega/éga, rod. mn. -ih/éh

Osnovni tip je *dežurni -ega*,²⁷ njegovi podtipi pa so: osebni zaimek *on*²⁸ in prvotno pridevniške besede z dolgimi končnicami, npr. *ta* ipd.:

dežurni -ega -emu itd.
on njéga
ta téga

5. rod. mn. -ih/-éh, ednine ni

Osnovni tip *pet*²⁹ (z varianto *petero*, *dboje*), podtipa pa sta *štirje* in *trije*

²⁵ Za variante končnice za im. ed. prim. J. Toporišič, Oblikoslovna segmentacija, predvidljivost spola in vključenost tujk v jezikovni sistem slovenskega knjižnega jezika, SRL 1969, 343—354. Tam je podana tudi kritika definicij posameznih sklanjatev v našem slovničnem izročilu, konkretno v Ss 1964. — O kvantitetnih, naglasnih in glasovnih alternacijskih tipih prim. Skj 1 (1965) in Naglasni in oblikoslovni tipi..., cit. pri št. 23. Te tipe je zanimivo primerjati z Riglerjevimi v SSKJ.

²⁶ To je dejansko isti tip kot 6, štet je posebej zaradi drugačnega spola.

²⁷ Ta v Skj 1 uvedeni tip sklanjatve samostalniških besed je upoštevan tudi v uvodu SSKJ.

²⁸ Pač substantivizirana prvotno pridevniška beseda.

²⁹ Osnovni tipi (*pet*, *petero*) se kot pridevniška beseda rabi tudi samo s sklonilom -ø (npr. *Od pet delavcev so ostali samo trije*). Ko je posamostaljen, nesklonljivost večinoma ne pride v poštev, ker rada povzroča nejasnost (na priliko *S pet je sedel za mizo*), zato se navadno sklanja (*S petimi je sedel za mizo*). Vendar prim. Skj 2 (1966): *Med sto je eden pošten* za navadnejše *Med stotimi (sto ljudmi) je...* V samostalniški rabi dobivajo take končnice celo prvotno nepridevniške besede, npr. *Z dostimi sem govoril*. Slovenska slovničarska tradicija vodi s tem pojavom nesmiseln boj pač že stoletja.

SSKJ neupravičeno sklonljivih števnikov ne loči dosledno od nesklonljivih (prim. *tri krat tri je devet* poleg *devetih se ne ustraši*, kar edino ponazarja geselni zapis *devét devétih štev*. Za nesklonljive ima samo primere tipa *oddaja na kanalu 9* z razlago »izraža številko 9«. Prim. ustrezno mesto v Skj 2 (1966):

ter dvojniski *dva*; pojavlja se z istimi lastnostmi tudi pri samostalniških besedah žen. in sr. spola (št. 11, 17):

pét pêtih -im itd. (*petero -ih -im*)
štirje -ih
trije tréh
precej precej precej

Ženski spol

6. rod. ed. *-e/-è/-é*, rod. mn. *-ø/-á/-i*

Osnovni tip je *hruška*, njegovi podtipi pa se delajo na podlagi im. ed. nine: a) z glasovno končnico v im. ed. je prvi podtip *me glà* (s kratko naglašeno končnico v im., daj. in mest. ed.; v daj. in mest. mn.; v mestn. dv. in z možno kratko končnico še na vseh sklonskih *-e* in *-o*); prva varianta tega podtipa³⁰ ima v ed. namesto kratkih nagl. samoglasnikov v končnici nenaglašene, v neednini pa ima le dolge naglašene samoglasnike v kvantitetno alternativnih končnicah (*gôra*); druga varianta je omejena na redke besede (*gospá, oná*), v njej so končnice s kratkimi naglašeni samoglasniki zamenjane z dolgimi (prim. *me glè -i -àm -àh* proti *gospé -é -ém -éh* (analogno nato še *gospémi, gospéma*). Če je im. končnica ed. *-ø*, so najprej variante istozložne osnove brez *-i* na koncu osnove (*Juno, Ceres*), nato podtip z *-i*, končno podtip z neenakozložno osnovo (*bukev*).³¹

Pregledno:

hruške -e -i itd. (*Juno -one, Ceres Cerere*)
me glà me glè/me glé (gôra -é, gospá -é)
mati -ere
bukev -kve

Posebnost te delitve samostalnikov 7. sklanjatve je, da spravlja na isti imenovalec vse neizpridevniške samostalnike ženskega spola, ki imajo v rod. ed. končnico *-e*. (O zaimenskem tipu *jaz mene* ž velja, kar je bilo povedano ob *jaz mene m*; po *m* imamo tu tudi tož. enak rodilniku.)

»Glavni števniki od 5 do 99 se ne sklanjajo, če so prilastek, lahko tudi opuščene, nosnice: *Z avtobusom ? /.../* (= s številko 7).«

V SSKJ ta sklanjatev sploh ni ustrezno prikazana, saj iz formulacije (str. I) ni predvidljiva oblika za tožilnik. V uvodu SSKJ tudi ni nič povedano o sklonljivosti variante tipa *petero*; pri *četvero* pa je zapisano *neskl.* Toda ali se ne more reči *peterim grabljam* k im. *petero grabelj*?

³⁰ To je, seveda, gledano s sinhronega, pretvorbenega stališča.

³¹ Tipa *bukev* in *mati* sem še v Skj 1 (1965) obravnaval kot mešanca II. in I. sklanjatve v samostojnem tipu; samostojna sklanjatev je tudi v SSKJ. Vendar je že v Skj 1 naslednja definicija I. sklanjatve: »V/ prvo sklanjatev ali deklinacijo gredo samostalniki ženskega spola, ki imajo v edninskem imenovaniku večinoma končnico *-a*, v rodilniku pa dosledno *-e*.« Definicija zaobjema torej tudi *matere* in *bukve*, toda zaradi tradicije je za enkrat ostalo pri starem.

7. rod. ed. *-i/-í*, rod. mn. *-i/-i*

Osnovni tip je *perut*, njegova podtipa pa sta: a) osnove z neobstojnimi soglasniškimi sklopom na koncu osnove³² (navadno z neenakozložno osnovo *misel misl-*) in b) samostalniki z naglašnim *-í* v rod. (*stvar*):

perut -i -i itd.
misel -sli
stvar -í

8. rod. ed. *-ø*, rod. mn. *-ø*

Osnovni tip tvorijo že prvotno nesklanjani samostalniki ž. spola (*Karmen*) in s konverzijo nastali iz samostalnikov neženskega spola (*Ana Kežman Ane Kežman*). Podtipov ni.³³ Primeri:

Karmen -ø -ø itd.

9. rod. ed. *-e/-é*, rod. mn. *-ih/-éh*

Osnovni tip je *dežurna*, njegova podtipa pa sta os. zaimsek *ona* in substantivizirani zaimenski pridevniki z dolgimi končnicami *-é*, *-éj*;³⁴ *-éh -ém -éh -émi*; *-éma* (prim. *ta, vsa*):

dežurna -e -i itd.
ona njé
tá té

10. rod. mn. *-ih/-éh*, ednine ni

Osnovni tip je *pet* (z varianto *petero, dvoje*),³⁵ podtipa³⁶ sta *štiri* in *tri* ter dvojniski *dve*; drugi podtip ima v končnicah dolg vokalizem namesto kratkega:

pét pětih -im (petero -ih)
štiri -ih
tri -éh

³² Ss 1964 (str. 139) govori o samostalnkih »s polglasnikom v zadnjem zlogu v im. edn.«; na podlagi tega se seveda ne dajo sem uvrstiti sem spadajoči primeri kot *jasli*. Pravilna definicija tega podtipa je za ednino sicer lahko neenakozložnost osnove, splošnejša (veljavna tudi za samomnožinske samostalnice) pa je gotovo, da je važen le sklop na koncu osnove, sestojč iz nezvočnika in zvočnika (prim. Skj 2 (1966), str. 161).

³³ Nesklonljivost se odpravlja v nekaterih tipih, npr. *Rut Rute* ipd. (pri imenih ženskih oseb), sicer se obravnavajo kot samostalniki m. spola, in se torej sklanjajo, npr. *Tam Tama*. Iz SP 1962 (str. 90, 91) izhaja težnja, da bi se takim samostalnikom ohranil izvorni ženski spol in da bi torej ostali nesklonljivi; ali pa celo: da bi sicer bili moškega spola in se sklanjali, toda le v govoru, ne v pisavi, oziroma le pri določeni pisavi (prim. *pri AVNOJ = pri Avnoju*). Logika!

³⁴ V SSKJ podtip z *e*-jevskimi množinskimi končnicami ni sprejet v shemo, čeprav je pogostnejši kot npr. podtip *gospa*, ki jè.

³⁵ Prim. pripombo pri sklanjatvi 5.

³⁶ Nasproti tipu imajo podtipi seveda tudi skladenjske posebnosti.

Srednji spol

11. rod. ed. *-a/-á/C-a*, rod. mn. *-ø*

Osnovni tip je *sonce*, variante pa so s soglasniki podaljšane osnove:

sonce -a -u itd. (*vreme -na, tele -ta, oje -sa*)³⁷

12. rod. ed. *-ø*, rod. mn. *-ø*

Osnovni tip so po vsej verjetnosti konvertirani »števniki«³⁸ števnik in samo v posameznih sklonih eksistentni konvertirani prislovi:³⁹ prim. *ena in ena je dve, devet deljeno s tri je tril*;⁴⁰ *od tu do konca vasi, od tu do tam* ipd., npr. *od nek daj*:

ena ena ena (od tu)

13. rod. ed. *-ega/-éga*, rod. mn. *-ih/-éh*

Osnovni tip je *belo -ega*, njegova podtipa pa sta os. zaimsek *ôno/onó* in posamezni zaimki z dolgim samoglasnikom v naglašeni končnici (prim. *tega temu tega tem tem; teh tem teh temi; tema*):

belo -ega -emu itd.

ono njéga

to téga

14. rod. ed. *-esa*, množine ni

Osnovni tip je *kaj*, podtip ustrezne enote z oziralnim členkom *-r*, konkretno v leksikalnih enotah *kar, nič, kar koli*:

kaj česa čemu itd.

kar česar

15. rod. mn. *-ih/-éh*, ednine ni

Osnovni tip je *pet* (z varianto *petero, dvoje*), podtipa sta *štiri* in *tri* ter dvojinjski *dve*. Sicer je tudi drugo tako kot v sklanjatvi 11.

3 V številu so samostalniške besede dveh vrst: ene so troštevne, druge (manj pogostne) enoštevne. Oboje srečujemo pri nezaimenskih in zaimenskih samostalniških besedah, tako da med njimi tudi v tem ni bistvene razlike. Enoštevne samostalniške besede so bodisi pravi samo-

³⁷ Daljšanje osnove *s t in n* je predvidljivo (prim. Skj 1 (1965), 180).

³⁸ Števene imenujem tiste posamostaljene števnike, s katerimi štejemo in računamo: *ena in ena je dve, ena deljeno z dve je (pol)*. Uporabljajo se tudi kot podstave pri tvorbi višjih števnških enot (prim. Skj 2 (1966), str. 119). Srednjega spola so morda po zgledu na *pet/petero*, katerih prvi je pač prvotni samostalnik sr. spola.

³⁹ Svojo domnevo, da so srednjega spola, opiram na pridevniško ujemalno obliko v primerih kot *devet deljeno s tri*.

⁴⁰ SSKJ ne loči prav teh oblik s sklanjatvijo na *-ø* od tipa *pet* (prim. opombo 29).

stalniki, in sicer needninski (ti sploh ne morejo imeti oblikoslovné. ednine ali poleg množine oz. dvojine še drugo needninsko število); prim. samomnožinske samostalniške besede *gostosevci, vile, pljuča, vsi* in samodvojninski *oba, dva*. Tudi samoedninske samostalnice nahajamo tako pri navadnih samostalnikih kot pri zaimenskih, prim. abstraktna, snovna in skupna imena, npr. *lepota, železo, listje* pri nezaimenskih besedah in *kaj* ali *kdo* pri zaimenskih. Samomnožinske besede so še pri posamostaljenih števnih (tipi *pet, petero, dosti*), samoedninske pa pri posamostaljenih števnih števnih, pri *eden ena -o* in pri izprislovnih samostalnikih (tip *od tu do tam*). Pač pa so samodvojninske besede le pri števnih (*dva*) in totalnih zaimkih (*oba*), torej spet ni bistvene razlike med tokrat prvotnim števnikom in zaimkom. Isto je s samoedninskimi besedami, prim. *eden* (prvotno števnik) in *kdo — kaj* (zaimenska samostalnika). Samoedninski navadni samostalniki so vsi brez prave množine,⁴¹ saj formalna množina (ali dvojina) prvotno abstraktnih, snovnih in skupnih imen dejansko ne pripada njim, ampak istoglasnim samostalnikom s pomenom »vrste« ali »kos« tistega, kar je imenovano s takim imenom: prim. *tri železa* »trije kosi železa« ali »tri vrste železa«.

Troštevtilne samostalniške besede se seveda ne uporabljajo v vseh treh številih enako pogosto.⁴² Zanimivo je, da *kdo* svojo oblikoslovno enoštevtilnost po potrebi nekako nevralizira z morfemom *vse*, da tako izrazi množino (npr. *kdo vse pa pride*).

4 O osebi se pri samostalniških besedah tradicionalno govori le pri osebni zaimkih (in pri izpeljavi svojilnih zaimkov za 3. os. ed.). Vendar je o osebi upravičeno govoriti pri vseh samostalnikih. Tega slovnice verjetno ne delajo zaradi tega, ker so vse samostalniške besede po definiciji 3. osebe (prim. *Tone/on/kdo je delal*), seveda z izjemo osebni zaimkov *jaz* in *ti* (in njunih ustreznikov v dvojini in množini). Zavest o določenosti besed glede na osebo je izredno važna pri ujemanju v predikacijski sintagmi.

5 Za slovensko (in slovansko?) samostalniško besedo (zlasti za samostalnik) se zdi značilna še kategorija določenosti. Določenost bi bila samostalniškim besedam imanentna, nedoločenost pa se mora besedno izraziti (morda sta izjemi poljubnostna zaimka *kàj* in *kdó*). Določenost samostalniških besed se najjasneje vidi pri konverznih izpridevniških samostalnikih, če podstavni pridevniki ločijo določno in nedoločno obliko: vsi taki posamostaljeni prvotni pridevniki imajo določno obliko (prim. ned. *majhen -hna -o, vèlik -ika -o, stàr stàra -o* proti *máli -a -o, vèliki -a -o* in *stàri -a -o*). Drugi dokaz se, zdi se, skriva v uporabi besednega sredstva, s katerim se odpravlja določenost samostalniških besed. To je neke vrste nedoločni člen *en ena eno*, ki se da rabiti v vseh številih,

⁴¹ Prim. Skj 1 (1965), str. 152: *železa* »kosi železa«, »vrste rudnin«.

⁴² V SSKJ pogosto dostavek »navadno v množini«. Sami bi opozorili še na lastna imena, ki se rabijo navadno v ednini.

v dvojini pa mu konkurira *dva dve dve*. Prim. določno *Fant je prišel, Fanta sta prišla, Fantje so prišli* proti nedoločnemu *En fant je prišel, Ena/dva fanta sta prišla, Eni fantje so prišli*. — Seveda bi bilo to podmeno treba še bolj podpreti, ali pa jo s čim ovreči.⁴³

6 S skladenjskega stališča govorita za enotnost samostalniških besed, kot rečeno, z ene strani raba obojih kot stavčnih členov, ki so v neposredni zvezi s povedkom, z druge pa dejstvo, da so samostalniške besede jedro t. i. samostalniške fraze.⁴⁴

Potrdila za prvo: *Janez/on spi, Vidim Janeza/njega, Sem pri sosedih/njih, Prihajam iz tistega kraja/od tam, To je Janez/on, Kovač/Kaj je Janez?, Janez/On sosed/njega ne vidi samo pri delu/tem*, ipd. Omejitve so verjetno samo v rabi samostalniških zaimkov kot povedkovega prilastka (prim.: *kot človek vam pravim/kot tisti, ki trpi, vam pravim*). In še primeri za samostalniški zaimek kot jedro samostalniške fraze: *mi Slovenci; jaz, Ivan Cankar; vsakdo izmed nas; kdo njih; nič takega; z ničimer novim; kdo/nekdo/nihče izmed nas; vi delavci; mi iz Trbovelj; ti hudoba; ti butelj; nekaj silnega; meni, mladi deklici; jaz edini; jaz sam; mi vsi; ta dva; kdo vse; ti tam; tisti iz Ljubljane/tisti ljubljanski — on, ki je sam bil ljubi moj; (gorje) mu, ki v nesreči biva sam — kdo, rojen prihodnjih; nikdar več zdrav ne bo ø, ki ga puščica pogleda bistrega v srce zadene* (ø = »tisti«).

Vsi primeri ponazarjajo t. i. desne prilastke, ki so v slovenščini pred nezaimenskimi samostalniškimi besedami (tudi pred izpridevniškimi konverznimi) po definiciji vsi nepridevniški.⁴⁵ Primeri prilastka so več vrst: enobesedni nepredložni (*mi Slovenci*), predložni (*vsak/vsakdo izmed nas*), polstavčni (*kdo, rojen prihodnjih*), pristavčni (pojasnjevalni: *jaz, Ivan Cankar*) in stavčni (*on, ki je sam bil ljubi moj*). Vprašanje je, ali imamo samostalniške prilastke tudi v primerih *jaz edini/sam* ipd., npr. še *mi vsi, ta dva, kdo vse*. Če niso samostalniški (za tega imamo gotovo

⁴³ F. Jakopin, Slovenska dvojina in jezikovne plasti (JiS 1966, 98—104), str. 99: »Stavek v ednini in množini je po svoji vsebini samostojen: ... Čisto drugače je s stavkom v dvojini: svoj smisel ima le tedaj, če sobesednik ne ve, za katera dva otroka gre, ali pa se mu to mora razodeti iz celotne pripovedi. S tem se tudi potrdi za dvojino značilna oprijemljivost in določenost.« To sicer pač ni res, ker isto velja tudi za ednino in množino, torej ne samo za *Dva fanta sta prišla* proti *Fanta sta prišla*, ampak tudi za *En fant je prišel* proti *Fant je prišel* itd. Dejansko si neke teh stvari, ki jih F. J. raziskuje, razlagamo z zaznamovanostjo dvojine nasproti ednini ž. spola, na splošno pa je odnos med števili glede zaznamovanosti tak: ed. proti neednina, v neednini pa množina proti dvojini (drugi člen zaznamovan) (prim. J. Toporišič, Problemi tipa Cigan/cigan in dvojine, JiS 1970/71, 159—160).

⁴⁴ Kristina Pisarkova vidi bistveno razliko med samostalniškim zaimkom in preostalimi samostalniškimi besedami v tem, da zaimki nimajo levega prilastka, desni pa je, če je gol, navadno pristavek (Funkcje Zaimków Odmiennych. Wrocław — Warszawa—Kraków, 1969).

⁴⁵ J. Toporišič, Skj (1970), str. 174; že prej v Besedni red v slovenskem knjižnem jeziku, SR 1967, 251—274.

primer v *kaj vse*, rod. *česa vsega*), potem bi se samostalniška zaimenska fraza ločila od navadne samostalniške (in posamostaljene) po tem, da bi imela tudi pridevniške prilastke desne. Ali pa imamo tu opraviti s povedkovim prilastkom (prim. *mi se vsi dobro razumemo, kdo se je vse pripeljal*) (primerjaj vrinjene naslonke pred *vsí, vse*).

7 Zadnja skupna lastnost vseh samostalniških besed je, da nimajo nobenega celotni korpus zasegajočega sredstva za tvorbo prislovov (v nasprotju s pridevniškimi besedami, ali vsaj z njih večino); prim. *domov, doma, zvečer, včasih, jutri, zjutraj* na eni strani in *tam, tu, sedaj, tja, kje, vselej* ipd. na drugi. Neke zarodke imamo pač le pri zaimenskih prislovih, gotovo nastalih iz posamostaljenih zaimkov (prim. npr. *ka-/s-/ta- + m*).

Zusammenfassung

In der Abhandlung werden (im Rahmen einer ziemlich geänderten Theorie der Wortarten im Schriftslovenischen) näher besprochen die Kategorien des substantivischen Wortes. Als ein substantivisches Wort betrachte ich eine breitere Wortartgruppe (hauptsächlich ursprüngliche Substantive, substantivische Pronomen, durch die Konversion substantivisierte adjektivische Wörter — Adjektive, Partizipien, Zahlwörter, adjektivische Pronomen — und sonstige Wortarten oder überhaupt Sprachelemente, die sich unter der Sprachebene des Wortes befinden, also ursprünglich Morpheme, Laute, Buchstaben usw.), für die die folgenden Kategorien charakteristisch sind:

1. immanentes Geschlecht: maskulinum, femininum, neutrum, mit zwei Untergeschlechtern (menschlich/persönlich, lebhaft);

2. Kasus: im Prinzip 6 in jeder Zahl. — Mit Rücksicht auf die Genitivendung im Singular (bei den nichtsingularischen Wörtern im Plural/Dual) und zugleich aufs Geschlecht werden 18 Deklinationen der substantivischen Wörter unterschieden (davon 8 primär substantivische, 2 substantivisch pronominale, 8 durch die Konversion der adjektivischen Wörter entstandene), und zwar mit verschiedenen Untertypen und Varianten der Typen und der Untertypen;

3. Numerus: dreizahlige gegenüber einzahlige subst. Wörter, einzahlige dann singularisch, dualisch, pluralisch;

4. Person: bei allen substantivischen Wörtern grundsätzlich nur die 3. Pers. (Ausnahme nur Personalpronomen für die 1. in 2. Pers.);

5. Bestimmtheit: slovenische Substantive (vielleicht auch noch andere slawische) sind wohl bestimmt, die Unbestimmtheit wird dann in gewissen Fällen mit dem unbestimmten Artikel *en ena eno* (im Dual auch *dva*) ausgedrückt;

6. »Kernbildlichkeit«; d. h. in der Nominalphrase ist das substantivische Wort das Element, das für die Phrase unersätzlich ist;

7. Nichtbestehen einer auch nur relativ einheitlichen Überführung unter die Adverbien.